

REVISTA ECONOMICĂ.

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC.

Organul oficial al „SOLIDARITĂȚII“, asociațiune de institute financiare ea însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „SOLIDARITATEA“ sunt:

Agricola (Ecica), Agricola (Hunedoara), Agricola (Lugoș), Agricola (Sebeșul-săsesc), Albina, Ancora, Ardeleana, Arieșana, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana, Bănățana, Banca Poporală (Caransebeș), Banca Poporală (Dej), Banca Poporală (Arpașul-inf.) Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Bocșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreana, Chiorana, Chiseteiana, Codreana, Codrul (Buteni), Codru (Lupșa), Comuna, Concordia (T.-Uzdin), Concordia (Gh.rla), Cordiana, Coroana (Bistrița), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Doina, Drăganul, Dunăreana, Economia (Cohalnt), Economul, Făgețana, Frăția, Frățietatea, Furnica, Geogeană, Gloria, Grănițerul, Hașegana, Insoțire de credit (Veștem), Institut de credit (Mehadia), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul (Sângeorgiu), Isvorul (Sebeșul-inf.), Isvorul (Ighiu), Iulia, Lăpușana, Ligediana, Lipovana, Luceafărul, Lumina, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășanul, Maramurășana, Nădlăcana, Negoiul, Noiana, Olteana Oraviciana, Orientul, Patria, Piatra, Plugarul (Săcădate), Poporul (Lugoș), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reun. de impr. și păstrare (Ilva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăstur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Sebeșana (Sebeșul săsesc), Secășana, Selăgeana, Sentinela, Silvania, Someșana, Speranța (Hosman), Steaua, Șercăiana, Șoimul (Uioara), Șoimul (Vașcău), Târnăveana, Timișana, Țibleşana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sânmartin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgnea, Zorile.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12.—, pe 1/2 an K 6.—

Redactor responsabil:
CONSTANTIN POPP.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Problema unui birou practic comercial.*)

Războiul mondial încă nu s'a sfârșit și cu toate acestea aproape pretutindenea centrul preocupărilor de căpetenie ale cercurilor financiare-economice îl formează soluția diferitelor probleme de după război. Și este prea caracteristic, că seria acestor probleme se mărește văzând cu ochii.

«Centrala Institutelor Financiare», reforma impozitelor, reforma instrucției publice în școlile medii sunt numai câteva exemple din problemele de natura aceasta; dar șirul nesfârșit al celorlalte reforme, convențiuni, tractate, conferențe etc. pe toată linia vizează realizarea a tot atâtea probleme: *după război*. Or, la toate acestea s'ar putea pune astăzi semnul întrebării, lipsindu-le încă multe din condițiile date de realitate.

Și cu toate acestea lumea se preocupă de ele, pentru că necesitatea, care le naște, este inexorabilă.

Nu ni se va lua deci în nume de rău, dacă ne ocupăm de *problema unui birou practic* ce s'ar putea întemeia la Școala noastră Comercială din Brașov, o problemă, care de fapt numai după război s'ar putea realiza în întregime, în legătură cu reedificarea Școlilor. Lucrări pregătitoare s'ar putea face însă și acum.

Instituțiunea biroului practic este necesară, este de folos și în fine este posibilă.

Contribuirile făcute până acuma la fondul de reedificare al Școlii Comerciale au dovedit munificența institutelor noastre financiare față de această școală. Se contează la ceva preste 100.000 de Cor.

*) Dela un colaborator extern.

Dar situația creată și până acum de războiu ne silește să recunoaștem, că școala comercială este în multe privințe și centrul speranțelor tuturor instituțiilor și întreprinderilor noastre economice, ai căror funcționari în parte au murit moarte de eroi pe diferitele fronturi. S'a rărit și numărul funcționarilor, iar lipsa celor depărtați sub arme se va mai simți încă mult timp și după război.

Insă de unde se așteaptă forțele de muncă în locul celor perduți? Și cine va putea ajuta la reluarea cursului normal, ca să se poată zice când-va cu sufletul liniștit: «*Suntem à-jour în toate privințele!*»? De sigur școala comercială. Aici e deci locul să observăm, că această școală merită nu numai munificență, ci și jertfe din partea institutelor noastre de bani, când e vorba de a o reedifica și a o pune în funcțiune corăspunsătoare. Un gest de putere conștientă și ceea-ce lipsește preste suma munificenței, de sigur se va putea completa prompt. Instituțiunile noastre ar face acest gest de putere și de jertfă cu atât mai vărtos, că lipsa funcționarilor și în multe părți îngrămădirea restanțelor sunt astăzi greutăți, cari scot în relief, în mod simțitor, concursul necesar al Școlii Comerciale. Căci noile generații de absolvenți vor trebui să suplinească nu numai cantitativ, ci în fața trebuințelor de azi și de mâne vor trebui să întrecă calitativ forțele distruse de război. De aceea introducerea unui birou practic este necesară. Biroul practic va necesita pentru aranjamentul său o sumă corăspunsătoare, care fără îndoială va trebui pusă la dispoziția Eforiei și a direcțiunii.

Dar biroul practic este o instituțiune de folos și pentru elevi. Cutare absolvent eminent al școlii comerciale se simte în sine oarecum jignit, că întrând în vieața practică, în ori-ce birou se consideră de

practicant, cu atât mai mult se jignește, dacă din înțâmplare trebuie să mai stea și la dispoziția altor funcționari fără atâta pregătire teoretică. Cazul este general, dar se știe în deobște că jignirea respectivului practicant, deși este explicabilă, ea este nebazată. El a trăit și se simte bine în lumea lui ideală, netedă, cu binecunoscutele regule și excepțiuni. Ii lipsește însă mult din siguranța realității și mai multe însușiri de viață în birou. Despre un caz concret el nu-și poate forma o părere, într'o anumită chestiune nu poate lua hotărâre corăspunsătoare. Dar și simțul și spiritul de afaceri încă îi lipsește, sau în mare parte, sau de tot. Și cu toate acestea nu este el de vină. Nu a ajuns în contact cu realitatea practică decât ca privitor în unele excursiuni de studiu.

Iată deci, că biroul practic al școlii ar fi puntea, care să-l treacă pe elev preste multe neplăceri ale anilor de practicant. Căci în biroul practic ar fi vorba să se dea ocazie tuturor elevilor să lucreze, întrucât numai se poate, toate lucrările practice, cari obvin în birourile întreprinderilor existente, să prindă ei toate cazurile și toate momentele de afaceri comerciale în cea mai concretă formă. Să li se dea ocazie a precurge și o bună parte din toate lucrările de practicant încă de pe băncile școlii, căci sunt de sigur prea puțini aceia — durere, — cari pot, sau cearcă să practiceze în decursul vacanțelor în vre-un birou.

Instituțiunea biuoului practic la școlile comerciale străine este deja introdusă în multe părți (Übungskontor, Muster-Kontor, École pratique de commerce, Business College).

Poate ar fi nepotrivit pentru raporturile noastre o simplă imitare a celor realizate de străini, deci la noi nu poate fi vorba de a compila instituțiunile similare dela: Institut superieur de comerce din Anvers, sau dela École superieur de comerce din Lyon, ori dela școlile cantonale comerciale din Zürich, Bellinzona sau dela Academiile din Viena, Praga, Budapesta etc. Cu aceste instituțiuni n-am avea în definitiv nimic comun decât ideea și scopul practic ce-l urmărește instituțiunea biuoului practic: elevii au să percurgă toate cazurile, toate momentele reale ale afacerilor comerciale în probleme imitate fidel după natură.

La noi însă față de școala comercială din Brașov mai întâi de toate nu se poate comite necuviința de a afirmă, că în direcția aceasta nu s'ar fi făcut nimic. Din contră. Tot ceea ce omenește a fost numai cu puțință s-a făcut de multeori cu sfortări demne de admirat. Însă cine ar putea spune, că s'a făcut totul?

Lipsește colegiul biuoului practic cu cel puțin 4 oare pe săptămână de fie-care clasă. De aranjamentul acestui birou s'ar ținea cel puțin 10 mașini de scris, 2—4 prese de copiat, 2—4 hectografe, 1—3 mimeografe (Roneo, mașini de circulare), arhiva, 1—2 mașini universale, de calculat și în fine manualul biuoului practic sau enciclopedia practică comercială română.

Iată ce ar avea să conțină după părerea noastră manualul biuoului practic (enciclopedia practică comercială română): *Toate agendele de birou grupate și aranjate după ramii de afaceri.*

Aici am vedeă tot atâtea capitole separate pentru fiecare din negoțurile particularilor, societăți pe acțiuni, însoțiri, întreprinderi ocazionale, fabrici, birourile autorităților civile, publice etc. Incepând cu «*Băcănia la: BIROUL PRACTIC*», până la «*Fabrica de zahar: BIROUL PRACTIC*», pentru tot felul de întreprinderi comerciale am avea să vedem grupurile precise ale tuturor agendelor de birou, la fiecare afacere «*LA BIROUL PRACTIC*» și anume: *Administrația internă și externă, Contabilitatea, Corespondența, Organizația, Achiziția, Contracte, Cazuri de litigiu, Legătura cu organele și autoritățile administrative, etc. etc.* Spiritul lucrării acesteia ar fi o continuare în direcția: «*Cursului complet de corespondență comercială*» al D-lui I. C. Panțu, însă aranjamentul ar fi în spiritul urmat de «*Studiile practice de bancă*» ale D-lui I. I. Lăpedatu.

Recunoaștem, că această lucrare, pe lângă dimensiunile cărților noastre de astăzi, chiar și pe lângă dimensiunile «*Merceologiei*» ar fi de o estensiune neobicinuită, și la prima părere s'ar zice, că este ceva peste puterile omenești. Dacă considerăm însă că tot materialul s'ar putea colecta dela întreprinderile existente pe piața noastră, cari ar pune la dispoziție toate formularele, toată descrierea cărților și afacerilor singuratic, administrația internă și externă și toată corespondența cazurilor caracteristice (bineînțelese fără nume) arătând și cazurile, cari nu merg tocmai neted, precum și cazurile cari se întind ca șerpia de mare în infinit, toate experiențele de mulți ani, atunci am recunoaște, că autorul acestui manual ar avea tocmai destulă osteneală cu aranjarea materialului și îngrijirea corecturii. Ținta autorului ar fi numai ca orice gestiune de afaceri să formeze un capitol separat, dar complet: întreaga gestiune de afaceri a unei băcănii, ca și a unei fabrici de hârtie, sau a unei cancelarii notariale sau advocațiale, a unei tipografii, a unei redacții și administrațiuni de ziar, a unui fond cultural, aceste capitole ar trebui să fie tot atât de complete, ca și întreaga gestiune de afaceri a unei bănci, sau a unei case de amanet, a unei societăți de asigurare, a unei exploatațiuni de pădure, sau a unui birou de comisiune. Nu s'ar căuta aici analogiile și legile (cu sau fără excepțiuni), ci *diferențierea cât se poate de completă a tuturor momentelor*, ce obvin în realitate, completând numai fiecare capitol cu partea istorică și statistică, străină și proprie. Pentru tehnica de astăzi lucrarea aceasta nu este imposibilă.

Eroarea ar fi numai să se zică, că lucrarea aceasta ar fi de prisos, pentru că o enciclopedie comercială practică ne lipsește. Procurarea acestei enciclopedii nu trebuie să fie necondiționat obligătoare pentru elevi. Ajunge, dacă biroul practic dispune să zicem de 100 de exemplare și câteva sute și le-ar procura firmele comerciale. În fine rentabilitatea a-

din urmă. Buna recoltă garantează acoperirea complectă a alimentației vegetale a populației germane. Se va putea deasemenea da mai mult furaj pentru trebuințele vitelor decât înainte. Păstrarea materialului de vite este asigurată prin restrângerea sistematică a consumației, fără ca aceasta, precum nici celelalte restricțiuni, să poată duce la foamete ori la vătămări pentru sănătatea poporului. Aceasta o probează statisticele cazurilor de boale și morților, cari dau cifre mai mici decât în vreme de pace.

Plata muncii arată pretutindeni o scădere generală a celor fără de lucru. La lucrătorii bărbați cifra celor fără de lucru nu atinge nici 1%. Se știe din comunicațiunile anterioare că producțiunea fierului, oțelului etc. arată pretutindeni creștere față de anul precedent.

Depozitele din caselle de economii sunt cu peste 50 de milioane mai mari decât la aceeași dată a anului trecut. Incasările din traficul de mărfuri pe căile ferate ale Prusiei întrec pe cele din vremea de pace. Exportațiunea germană în primul semestru din 1916 a fost cu 25% superioară celei din semestrul cîrăspunsător din 1915, iar cifrele cresc mereu în fiecă lună. Rezervele de aur ale Băncii imperiului acopăr circulațiunea biletelor cu mai mult decât a treia parte din ceea ce este impus prin lege, în vreme ce acoperirea cu aur a Băncii Franței a dat înapoi dela începutul războiului cu 62% față de 20%, iar a statului rus dela 98% cam la 20%. Șapte optimi din cheltuielile de războiu germane au rămas în interiorul Germaniei și aceste cheltuieli sunt acoperite cu împrumuturile de războiu subscribe aproape numai în Germania.

După declarațiunile a opt directori de bănci mari berlineze, afacerile acestor stabilimente în primul semestru au fost în genere satisfăcătoare. Câștigurile provenind din dobânzi și provizion au fost considerabile, mișcarea titlurilor foarte vie, transacțiunile au sporit în toate compartimentele. O probă cu deosebire fericită pentru buna situațiune economică a Germaniei, a fost creșterea neconținută a depozitelor. Până în prezent vremea a fost foarte prielnică recoltei. Săcara este deja în magazii, orzul și ovăsul sunt tăiate, recolta grâului este excelentă; bucătăriile populare la Berlin sunt mai puțin căutate decât s'a prevăzut la instalarea lor, se vede în aceasta o probă că lipsa în straturile profunde ale populației nu este de loc neliniștitoare. De altfel mari sosiri de cartofi și legume au ameliorat mult situațiunea.

JURISDICȚIUNE.

Debitorii cambiali nu sunt responsabili pentru speșele condebitorilor. Tabla reg. din Budapeșta a pronunțat nu de mult o sentință de mare interes pentru instituttele de bani. Anume a enunțat prin sentința sa

Nr. 2059 dela 29 Mai 1916, că debitorii cambiali nu sunt responsabili pentru speșele condebitorilor lor.

Cazul concret, care a dat ansă la sentința de mai sus este următorul:

Acceptantul unei cambii a murit în războiu. Institutul de bani creditor, a prenotat pretensiunea sa, cu știrea și a condebitorului cambial, pe imobiile acceptantului mort.

Ulterior institutul de bani intentând proces debitorului rămas în viață, a pretins dela acesta și cheltuielile prenotării.

Tribunalul a și judecat pe pârât la plata speșelor de prenotare, Tabla reg. însă a respins institutul de bani cu acțiunea sa, pe motiv că speșele din chestiune ar putea cădea în sarcina condebitorului cambial sau a caventului numai, dacă s'ar fi obligat apriat la purtarea lor.

Sentința Tablei reg. este de mare importanță practică pentru bănci, căci în cursul războiului se pot ivi la ele multe cazuri analoge.

Instituttele de bani vor face deci bine, ca atunci când procedează la asigurarea pretensiunilor lor pe imobiile sau pe lășământul debitorilor lor direcți, să exopereze dela condebitorii cambiali, dela caventi, declarații obligatoare, referitoare la suportarea speșelor, ce se vor ivi cu prenotarea sau asigurarea pe altă cale a pretensiunii.

Prolongirea termenului pentru ridicarea protestului.

Prin o nouă ordonanță a guvernului Nr. 2648/916 M. E. de data 9 August a. c. termenul pentru ridicarea protestului pentru cambii, asignațiuni comerciale și warrant-uri a fost din nou prolongit și anume până inclusiv 4 Decembrie 1916.

Noul termen pentru prezentarea spre plată și ridicarea protestului se referă la toate cambiile, asignațiunile comerciale și warrant-urile expirate sau cari vor expiră până inclusiv 30 Noembrie 1916.

Competința de timbru a scrisorilor legalizate prin notar public. În sensul unei sentințe recente a Judecătoriei administrative, pronunțată sub Nr. 14177/914 scrisorile comerciale, legalizate prin notarul public, nu cad sub scutirea de timbru condiționată, prevăzută în §-ul 59, punct 4 al tarifelor de timbre și competențe.

CRONICĂ.

Necrolog. *George Moldovan*, prezidentul direcțiunii institutului «Zărândeana» din Băița a încetat din viață la 13 August st. n. 1916 în etate de 86 ani.

Import de porumb din România. Precum anunță ziarul comercial zilnic „Argus” din București, C. V. E. a aprobat ca băncile populare să dea cu preț de consum intern 60 de vagoane de porumb și mălaiu locuitorilor români din Sibiu.

Concesiunea pentru exportul celor 60 vagoane a obținut-o, după informațiile, ce avem „Infrățirea“ din Sibiu, și porumbul este destinat, dacă va ajunge să treacă frontiera, și aici nu va lua cumva altă direcție, pentru întreaga populație lipsită din Sibiu și comitatul Sibiului, fără deosebire de naționalitate.

Datoria de stat a țărilor în războiu. După o lucrare statistică recentă datoria de stat a statelor principale aflătoare în războiu prezintă următoarele cifre.

	Suma datoriei de stat în miliarde K	pro cap K	Dobânda anuală pro cap K	Proportia dintre sarcina de inter. și alte cheltuieli după ultimul buget normal. %
Ungaria	13·5	680	33	21·8
Austria	26·3	876	42	19
Germania	58·8	840	34	8
Franța	70	1750	70	32
Anglia	69·6	1980	69	14
Rusia	74	493	30	15
Italia	22·6	753	38	29
în mediu:	1053	45	19·8	

Moratoriul extern în România a fost prolongit printr'un decret regal recent, pe încă 4 luni, adică până la 10 (23) Decembrie 1916.

Sumarul:

Problema unui birou practic comercial. — Bursa. — Situația economică a Germaniei. — Jurisdicțiune: Debitorii cambiali nu sunt responsabili pentru speșele condebitorilor, Prolongirea termenului pentru ridicarea protestului, Competința de timbru a scrisurilor legalizate prin notar public. **Cronică:** Necrolog, Import de porumb din România, Datoria de stat a țărilor în război, Moratoriul extern în România

„GEOGEANA“, institut de credit și econ. societate pe acții în Geoagiu — Algyógy.

Aviz.

Aducem la cunoștința celor interesați că începând dela 1 Septembrie 1916 și până la alte dispoziții, institutul nostru va plăti următoarea dobândă după sumele depuse la noi:

a) Depuneri în Cont-curent 4%

b) După depuneri spre fructificare până la

K 20 nimic

dela K 21—1000 4%

„ „ 1001—5000 4½%

„ „ 5001—10000 5%

Peste 10000 5½%.

Depunerile corporațiilor culturale, dela K 20 în sus se vor dota cu 5½%.

Darea de interese o plătește institutul.

Geoagiu-Algyógy, 16 August 1916.

1—3

Direcțiunea.

„ARDELEANA“, institut de credit și economii societate pe acții în Orăștie.

Anunț.

Direcțiunea institutului reduce etalonul la depuneri cu 1% începând cu 1 Octombrie a. c. Darea după depuneri o plătește institutul.

Orăștie, la 21 August 1916.

Direcțiunea.

Mare târg de toamnă de încălțăminte!

Ghete pentru bărbați dela K 30 — K 50

„ „ dame „ „ 20 — „ 55

Ghete pentru băieți și fetițe dela K 19 — K 39

„ „ copii „ „ 14 — „ 34

Ghete de catifea, de pânză, sandale și mai multe feluri de alți articoli de vară, cu sfârșitul sezonului, cu prețuri reduse.

Jumătăți de talpă combinate, excelente, pentru bărbați K 5·50 părechea.

===== Aceleas pentru dame cu 50 fileri mai ieftine. =====

Cremă de ghete, de prima calitate, în toate colorile, ieftine, boconci dela K 30 — K 50—

Cereți preț curent ilustrat!

În provincie expediăm marfă cu recepere postală (utānvétel, Nachnahme), cu posta și pe calea ferată.

===== Marfa necorăspunșătoare o schimbăm sau restituim banii. =====

„Peatra“, bancă economică-comercială și de credit, societate pe acții. — **Secțiua de mărfuri.**

La cumpărări în mare (en gros) servește cu toate informațiile necesare: **Ioan Petringear,**

1—3

șeful secțiiei de mărfuri, **Budapest VI. Szerecsen-utca 6.**

cestei enciclopedii nu ar avea să fie profitul la defacere, ci folosul real adus instrucției noastre comerciale.

Dar s'ar putea întrebă cineva: Ce să înceapă biroul practic cu un astfel de manual? Aici e nodul.

Până acum de regulă toți elevii aveau să lucreze deodată unu! și acelaș caz pentru clasificare. Astfel numărul problemelor lucrute în total la o oră de corespondență de ex. abia trecea peste dublul orelor. Să zicem, că într'o oră de corespondență se ordonau 2-3 scrisori. Până acum erau în acelaș timp aceleași cazuri pentru toți elevii deodată. 30-40 de elevi lucrau într'o oră cca 2 cazuri, Manualul biroului practic ne-ar da posibilitatea să lucrăm cu aceiași elevi într'un timp egal, cu aceeaș iuțea cca 80-120 de cazuri diferite, atâtea cazuri, câte s'ar fi lucrat în condițiile vechi în timp de cca 30-40 de ore, după ce astfel ne-am putea permite să dăm fiecărui elev 3 cazuri diferite.

În cei trei ani (se proiectează reforma cu patru ani) de instrucție comercială s'ar putea percurge cu 4 ore pe săptămână de birou practic întreagă enciclopedia practică comercială, lucrându-se astfel în total peste 50,000 de cazuri reale practice.

Dar se va zice, să așteptăm să se termine războiul. Însă pentru ca biroul practic să-și înceapă lucrările după război, ar trebui adunat materialul încă de pe acum. Afară de aceea unele chestiuni practice s'ar putea tracta deocamdată și fără acel manual, cum este de exemplu administrația afacerilor de bancă.

Am mai putea aminti în fine, că în anumite cazuri poate chiar și întreprinderile noastre ar cere unele servicii dela biroul practic pentru satisfacerea trebuințelor lor momentane, sau că unii profesori, cari sunt și membri ai direcțiilor de bănci sau întreprinderi, ar da înșiși însărcinări reale biroului practic, prin ceace această instituțiune ar profita numai.

W.

Bursa.

Bursele sunt centrele comerțului mare, ale circulației de bani și comerțului de bani. Ele sunt pietele principale ale unei țări; după organizația lor internațională sunt piețele principale ale lumii, intermediarii dintre ofertă și cerere, locul unde se proiectează și încheie tranzacții asupra produselor naturale ale pământului: cereale, bumbac, zahar, cafea, petrol; apoi hârtii de valoare: obligațiuni de stat și industriale, acții de bancă, scrisuri fonciare. Cu cât a luat o dezvoltare mai mare circulația economică indigenă și mondială și cu cât au crescut capitalurile naționale investite în hârtii de valoare, cu atât bursele au câștigat importanță mai mare ca foculare ale comerțului mare.

Cari sunt considerațiile după cari se efectuează tranzacțiile de bursă?

Sunt determinatoare pentru bursă trebuințele poporului și ale statului, și formează astfel bursa o verigă a totalității? Este condusă bursa de nizuința de a aduce la o altă, prin o organizație cât mai simplă și ieftină, pe vânzătorii și cumpărătorii hârtiilor de valoare, pe producători și consumatori și proviziile, sau este bursa o instituție, ce urmărește scopuri și ținte egoistice, și

care se așează stângenoasă între oferta și cererea de efecte, între producțiune și consumațiune? Se formează prețul de bursă după legile ofertei și cererii, după puterea culturală-economică a statelor și privaților, după recoltele și prestațiunile factice, după constelațiunile politice și economice, ori prețurile se formează artificial după puncte de vedere și considerațiuni ne-reale și frauduloase? Stă bursa în serviciul economiei naționale sau este o tirană, cu multe însușiri parazitare?

În semnul liberalismului manchesterian bursa a devenit de fapt o instituție foarte egoistică, comerțul mare face din activitatea sa de intermediatoare scop propriu, monopolul său, câmp larg de îmbogățire proprie. El subjugă pe producători, acordându-le prețurile cele mai mici posibile și subjugă pe consumatori, storcându-le, poate, prețurile cele mai mari posibile. El acaparează efectele cu prețuri ieftine pentru a le vinde apoi cu prețuri urcate. Prin activitatea sa intermediatoare comerțul mare este mai puțin un factor în serviciul obștei, ci mai mult un burete, care sughe cel mai bun câștig posibil din circulația produselor și banului. Marele capital angajat în afacerile de bursă este mai puțin preocupat de grija de a fi spre folosul economiei naționale, cât mai mult să o domineze pe aceasta și prin crearea de conjuncturi artificiale, prin animări și cumpărături fictive, prin aplicarea tuturor rafineriilor obicinuite în afacerile la hausse și baisse să facă ca această dominațiune să devină pentru el cât se poate mai rentabilă.

Formarea prețurilor de bursă nu este totdeauna naturală, determinată de legea ofertei și cererii, ci este *artificială*. Prima dovadă pentru aceasta este faptul *iocului diferențial*. La bursă nu se fac numai tranzacțiuni cu furnisare și plată promptă, ci și așa numite afaceri pe termen, tranzacțiuni la cari îndeplinirea și plata au să urmeze la un anumit termen mai târziu. Astfel de afaceri cu termen sunt ușor explicabile. Fabricanții, cari prin contract sunt obligați a-și providea mușterii, pe luni înainte, se nizuiesc a-și asigura din bunăvreme materialul brut, de care au nevoie mai târziu. Din afacerile pe termen însă s'au dezvoltat cumpărături fictive. Membrii burselor cumpără și vând efecte și mărfuri nu pentru a le furnisa și plăti efectiv la termenul fixat, ci numai speculând asupra „diferinței”, la diferența de preț dintre ziua când au încheiat afacerea și între aceea a terminului, și plătind numai această diferență. Alături de afacerile pe termen legitime stă deci purul joc diferențial. Ca simplu joc de loterie el apare fără importanță și are numai însemnătate privată. În realitate însă are o influență din cele mai covârșitoare asupra întregului comerț, căci conlucra la formarea prețurilor. Un bărbat de specialitate, F. Roderich-Stoltheim, scrie: „Dacă se încheie afaceri de diferență înzecit mai multe decât se fac tranzacții reale, atunci prețul ce a servit de bază la afacerile de diferență neapărat își va exercita influența asupra mărfurilor efective. Fixarea prețului rezultă din media totalității tranzacțiilor efectuate fără a se putea face distincția, că oare se referă acelea la marfă efectivă sau se tratează numai de joc de diferență”.

Jocul diferențial, ce este drept, e interzis prin lege, la unele burse de mărfuri, s. e. în Berlin și Viena; din contră este admis în Budapesta, în Elveția, Franța, America etc. Sunt însă căi pentru a eluda dispozițiile legii; de altfel în urma organizației internaționale și a conlucrării burselor jocul de diferență al unor anumite burse este prea deajuns, pentru a-și exercita influența asupra formării prețurilor la celelalte burse.

*

Al doilea factor imoral, ce conlucra la formarea prețurilor de bursă este animarea artificială, ce se produce în interesul unor anumite efecte sau mărfuri cu ajutorul pressei venale și prin înscenarea de false economice și politice. Se răspândesc știri false asupra evenimentelor și prospectelor politice și se fac prognoșticiuri asupra recoltei diferitelor produse. O presă venală, pusă în serviciul comerțului mare de bursă, rețace, mințește, falsifică, umflă, diminuează anumite stări de lucruri reale. Se prorocesc recolte slabe, unde de fapt este nădejde de recoltă foarte favorabilă, se inventează pagube de grindină și secetă, ce n'au avut loc; se spun povești întregi despre greutatea de transport, cari în realitate se efectuează ușor. Se răspândesc știri false despre întreprinderi industriale și asupra posibilităților de desfacere a produselor acestora. Politicianii înscenează comedii. În interesul speculației cu efectele de stat franceze Louis Filip, regele-cetățean francez a trebuit să facă de repețiteori pe greu bolnavul și apoi să se prezinte publicului ca însănătoșat. Reuter regele telegrafului englez a înscenat ocazional o călătorie cu caracter politic a șahului Persiei în Europa în scopul fabricării de telegrame și a speculației de bursă. După economistul german *Hahn* dese schimbări ale guvernelor în Franța de cele mai multeori nu sunt provocate de alta, decât de necesitatea financiară, de a provoca la demisiunea ministerului o reducere de $\frac{1}{2}$ procent la cursul rentei, pentruca apoi după constituirea ministerului „bun“ cursul să se poată ridica cu $\frac{3}{4}$ %. Nume și acțiuni de ale celor mai celebrii politicieni ca Napoleon III, Gambetta, Waldeck-Rousseau, contele Beust, Crispien stau în cea mai strânsă legătură cu unele din celebrele și faimoasele machinațiuni de bursă de pe vremuri.

Cu cât mai mult comerțul mare de bursă poate crea, cu evitarea realității, conjuncturi de afaceri artificiale, cu atât îi sunt mai mari posibilitățile de câștig. Și cu cât e mai strânsă legătura dintre speculanții de bursă dela bursele principale departe peste țări și mări, și cu cât e mai consolidată organizația lor, cu atât e mai sigură și pescuitura lor. Ce privește tranșacțiunile cu efecte este caracteristică următoarea metodă. O serie întreagă de bănci și firme de bursă, în legături de afaceri unele cu altele, se orientează foarte ușor asupra felului și numărului efectelor aflătoare în mâinile publicului. Pentruca din cumpărarea cu preț redus și apoi din vinderea cu preț ridicat a efectelor să se poată acapara un câștig cât mai mare posibil, se dau în ziare notițe și articole nefavorabile asupra anumitelor efecte și asupra viitorului lor, scornituri, cari au drept urmare căderea cursului acelor efecte și dispoziția publicului pentru vinderea lor. Căzând îndestul cursul acelor efecte firmele interesate încep să le cumpere, până când partea cea mai mare a efectelor a ajuns în posesiunea lor. Întâmplându-se aceasta, îndată încep să apară în presă comunicate, cari vestesc, că temerea cu privire la acele efecte nu a fost întemeiată și că prospectele nu numai că nu sunt nefavorabile, ci chiar strălucite. Urmarea este urcarea de nou a cursului acelor efecte, crescând dispoziția de cumpărare a publicului și mai potențându-se aceasta în mod artificial prin o cerere întetită. Dacă cursul s'a ridicat destul de sus, firmele de bursă încep a-și vinde efectele, cu prețurile urcate artificial de ele însele. Când, după săptămâni și luni, partea cea mai mare a efectelor a ajuns iarăș în mâna publicului, jocul cel vechiu începe din nou dela început.

Deja de veacuri se exercită astfel de metode și în cea mai mare măsură a făcut uz de ele, în veacul

trecut, casa internațională Rothschild. Este cunoscută apucătura bătrânului Nathan Mayer Rothschild în Londra, care a răspândit știri nefavorabile asupra mersului bătăliei dela Waterloo și prin aceasta a cauzat o cădere mare a cursului hârtiilor de stat engleze, pe cari le-a cumpărat în tăcere cu ridicata și a devenit un om mai bogat cu multe milioane, când, la sosirea vestei adevărate de pe câmpul de luptă, cursul hârtiilor de stat iarăș s'a ridicat în mod considerabil. În Octomvrie 1895 a făcut Albert Rothschild o pescuitură după metoda descrisă, care i-a adus 70 milioane de coroane. Cu privire la tranșacțiunile de bursă ale casei Rothschild scrie în genere *Sombart*: „Să facă animație a fost lozinca, care de acum domină circulația de bursă. Să facă animație a fost scopul schimbării fără întreprupere a cursului prin cumpărare și vindere sistematică a efectelor, ceea ce Rothschild-ii au făcut-o dintru început la emisiunile lor. Și pentru a putea face toate aceste manipulațiuni de bursă și ale pieței de bani, ei au întrebunțat toate mijloacele, s'au folosit de toate căile ce s'au putut afla, au făcut uz de toate machinațiunile, imaginabile, au pus în mișcare toate pârghiile și au jertfit bani în cantități mai mari și mai mici».

La bursele de produse jocul diferențial și animările nu sunt metode mai puțin în uz decât la bursa de efecte. (Interzicerea jocului diferențial la bursa de produse din Austria a avut ca urmare concentrarea comerțului de produse în locurile unde el nu a fost interzis: strămutarea dela Viena la Budapesta). Prin mari cumpărări și vânzări fictive se realizează în scop de câștig cele mai urcate și cele mai scăzute prețuri. Când se apropie, toamna, recoltele, atunci telegramele și articolele foilor venale vestesc roadele mari și binecuvântate ce se așteaptă, și anunță bogatele provizii de cari se mai dispune. Astfel prețul produselor scade și producenții trebuie să vândă cu prețuri de batjocură. Ajungând proviziile în mâinile comerțului mare, atunci, pentru a putea face vânzări cu prețuri urcate, se aduce prin presa venală la cunoștința publicului, că, în privința cantității și calității recolte este mult mai nefavorabilă decum s'a așteptat și că și proviziile vechi s'au epuizat. În anul 1892 prin cumpărarea în massă a săcării și prin provocarea pe cale artificială a unei mari lipse de bucate, firma Cohn și Rosenberg din Germania a ridicat în scurt timp prețul săcării dela 140 la 280 mărci, și astfel în puține luni a câștigat 18 milioane de mărci. Bruma, seceta și grindina, cari pentru oamenii normali însemnează nefericire, pentru speculanții cămătari sunt binevenite. În o circulară confidențială a firmei Mühsam și Cie dată în Berlin la 28 Maiu 1894 un îngheț în provinciile nord-ostice ale Germaniei din Prusia ostică până la Mecklenburg a fost salutat cu o anumită satisfacțiune sufletească astfel: «pe câmpii se află doar atâta bogăție încât comerțul de bucate al Germaniei ar fi amenințat de vremuri dezaastroase dacă toate spicele s'ar umplea cu grăunțe».

(Se va continua).

Situația economică a Germaniei.

«Gazeta Germaniei de Nord» prezintă un tablou al situației economice a Germaniei la finele celui de al doilea an de războiu. Situațiunea este mai bună decât acum un an. Forta economică a Germaniei nu arată nici cea mai mică urmă de oboseală ori de slăbire. Cadrele muncii economice s'au mărit în lunile